

HEIN DE KORT

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIEELE DAGBLAD

ENERGIE

Internationaal machtsspel rond olie en gas maakt geopolitieke noodzaak Europese Green Deal groter

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme (CIEP) en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl.

De huidige olieprijs van \$36 tot \$38 per vat laat een diep spoor na in de Amerikaanse schalie-industrie. Na jaren van ongekende productie-stijgingen is de verwachting dat dit jaar de Amerikaanse schalieproductie een forse daling laat zien van ongeveer 2 miljoen vaten per dag. Niet alleen een verder herstel van de olieprijs, maar vooral de investeerders zullen bepalen hoe spoedig eens herstel van de Amerikaanse productie in de komende jaren zal verlopen.

De schalie-industrie stond al voor de coronacrisis onder druk van Wall Street. Na jaren van ongebreidelde groei lijkt consolidatie van de Amerikaanse schalie-industrie een logische uitkomst.

Tegelijk met de daling van de olie-vraag nam ook de vraag naar aardgas flink af. Het overaanbod zorgt voor historisch lage prijzen, niet alleen op de Amerikaanse gasmarkt, maar ook in Europa en Azië. Ook hier voelen de Amerikaanse schalieproducenten en schalie-exporteurs de pijn. Technische redenen zorgen ervoor dat het aanbod van vloeibaar gas (lng) moeilijk aan te passen is zonder hoge kosten te maken, waardoor het stilleggen

van een lng-terminal zo lang mogelijk wordt uitgesteld. Het huidige grote aanbodoverschot is hiervan mede het resultaat.

Zo snel als de olieproducenten van de Opec-plus-groep in maart toch weer rond de virtuele tafel zaten, zal het in internationaal gasland zeker niet gaan. Het aanbod van gas is de afgelopen jaren veel diverser geworden, met Australië en de Verenigde Staten als nieuwe grote aanbieders van vloeibaar gas. De prijzen voor aardgas liggen op dit moment flink beneden de kosten om het gas naar de markt te brengen. Dit is niet alleen in Europa zo, maar ook in Azië.

FLINKE DOBBER

Voor schalieproducenten is dit een flinke dobber. De lage gasprijzen zorgen ervoor dat de Amerikaanse producenten van vloeibaar gas vooral de Europese markt op het oog hebben. Er is voldoende importcapaciteit en de transportkosten zijn relatief laag vergeleken met het exporteren naar Aziatische markten. Maar in Europa moeten ze wel concurreren met aanbod vanuit Rusland.

De druk op de Europese Unie om Amerikaans gas te importeren is de afgelopen maanden verder toegenomen. Daarbij schuwen de Amerikanen, net als bij de olieonderhandelingen in maart, het gebruik van machtsmiddelen niet. Al in december

werd door de Amerikaanse overheid de Protecting Europe's Energy Security Act of 2019 (Peesa) aangenomen. Met deze wet beogen de Amerikanen het nagenoeg afgebouwde Nord Stream 2-gasleidingproject van Rusland naar Duitsland te vertragen. Via Peesa kunnen de Amerikanen sancties opleggen aan specifieke bedrijven die meewerken aan de aanleg van de buitengaats pijpleiding. De wet was de zoveelste hobbel voor dit Gazprom-project.

De Academic Cherskiy, een speciaal door Gazprom aangeschaft pijpleg-schip, moest daarom in januari in allerijl van de andere kant van de wereld worden gehaald om het werk aan de laatste 160 kilometer pijpleiding voort te zetten. Begin mei kwam het schip in de Baltische Zee aan.

Op 15 mei werd het verzoek van Nord Stream 2 tot een uitzondering op de gasrichtlijn van april 2019 afgewezen. Dit betekent dat Gazprom ook andere gastransporteurs op de pijpleiding van Nord Stream 2 moet toelaten. Vervolgens diende de Republikeinse senator Ted Cruz op 4 juni een toelichting op de wet van afgelopen december in. Met deze Protecting Europe's Energy Security Clarification Act of 2020 (Peesca) dreigen de Amerikaanse sancties niet alleen verder te worden uitgebreid, maar ook met terugwerkende kracht van toepassing te worden op nagenoeg alles en iedereen die zakelijk betrokken is of was bij de aanleg van Nord Stream 2.

Hoewel de pijpleiding ook in de Europese Unie de afgelopen jaren tot veel politieke discussie en wettelijke aanpassingen heeft geleid, lijkt de Amerikaanse zorg voor voorzieningszekerheid dit alles te overtreffen. Ook Nederlandse bedrijven zullen worden

getroffen door de nieuwe Amerikaanse wet. Het Duitse havenstadje Sassnitz ontsnapt ook niet aan sancties, zo bleek deze week.

Al in december gaf de Duitse minister van buitenlandse zaken, Heiko Maas, aan niet gediend te zijn van deze extraterritoriale inmenging door Amerika. Bovendien benadrukte hij dat het Europese energiebeleid in Europa wordt gemaakt. Maar eerdere pogingen van Europa, in de jaren zeventig en de jaren negentig, om een eigen beleid van voorzieningszekerheid te voeren, werden door de Verenigde Staten vrij gemakkelijk onklaar gemaakt.

GEOPOLITIEKE BAZOOKA

Is het echt zo slecht gesteld met de Amerikaanse schalieproducenten dat de Amerikaanse overheid nu al een paar keer in korte tijd een geopolitieke bazooka heeft moeten hanteren om afzetmarkten voor de schalieproducenten te regelen? Past dit optreden in een strategisch partnerschap? Of is hier sprake van een nieuwe vorm van energie- en industriebeleid of staatskapitalisme van de Amerikanen, die niet eerder op onze radar stond? Gaat het hier om bescherming van de Europese afzetmarkt? Of speelt ook de Amerikaanse verkiezingsstrijd ten tijde van de diepe economische coronadepressie een rol?

Wat het ook is, met het huidige internationale machtsspel om olie en gas neemt het geopolitieke belang van de Europese Green Deal alleen maar toe. Want alleen met schone elektronen en schone moleculen, met een duurzaam energiebeleid, lukt het Europa uit de geopolitieke kreukelzone van de strijd tussen de Verenigde Staten en China te ontsnappen.